

УДК[001+2+008]:001.12(477.54 /62)

С.Й. Татаринів, С.А. Федотов

СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИТУЛКІВ У БАХМУТІ В КІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

У статті досліджується питання ролі земської повітової управи та міської Думи Бахмуту у створенні та утриманні дитячих притулків і притулків для дорослих в кінці ХІХ – на початку ХХ століть.

Ключові слова: будинок опіки, земська богадільня, міський сирітський Суд, дитячий притулок.

В статье исследуется вопрос о роли уездной управы и городской Думы города Бахмута в деле создания и содержания детских приютов и приютов для взрослых в конце ХІХ – в начале ХХ века.

Ключевые слова: опекунский дом, земская богадельня, городской сиротский Суд, детский приют.

The problem of the role of the county district council and town council of Bahmut in creation and maintenance of orphan asylums and asylums for adults at the end of the 19th and at the beginning of the 20th centuries is studied.

Key words: care house, county workhouse, town orphan court, orphanage.

Постановка³⁹проблеми. Питання ролі земських повітових управ та міських Дум в утриманні дитячих та дорослих притулків в радянській історичній науці не досліджувалося. В Україні у зв'язку зі зростанням чисельності найменш захищених верств населення може бути корисним досвід земських притулків, бо сучасні місцеві органи самоврядування повинні піклуватися про сиріт, безпритульних, інвалідів та літніх людей.

Аналіз актуальних досліджень вказує, що історіографічна база дослідження цього питання на Донеччині відсутня.

Мета статті полягає у вивченні невідомих раніше джерел з питання організації опіки безпритульних та сиріт у Бахмутському повіті Катеринославської губернії.

Основний матеріал. Для захисту спадкових прав сиріт, вирішення питань опіки над їх майном у Бахмуті працював міський сирітський Суд на Торговій площі у складі голови М.І. Новородцева, членів Думи Г.І. Чехірова і М.М. Єкімова [1,с.41].

Міська богадільня для літніх людей до 1895 р. розміщалася у дерев'яному будинку, потім в побудованому купцем Кузякіним

кам'яному будинку на Кладовищенській площі [2,с.14].

В 1896 р. в Будинку опіки проживало 7 літніх чоловіків і 7 жінок, 2 жінки залишалися вдома «по хворобі», де працювали економка і куховарка. На утримання богадільні Дума виділила 855 руб.. Для опалювання було використано 160 пудів вугілля загальної вартості в 128 руб. за рік [3,с.29].

Доходи богадільні поповнювалися за рахунок «кухля пожертвуваль». В 1896 році богомольці і жалісливі люди під час свят вкинули в нього дрібними грошима 29 руб. 50 коп. [3, с. 52]. В 1899 р. у притулку проживало 20 літніх людей, 3 жінки обслуговувалися вдома [4,с.63].

Бахмутське благодійне Товариство на чолі О.О. Карповим у 1897 р. почало будівництво нового притулку [5,с.108]. В 1898р. було побудовано 2.поверхи на 40 осіб. Будинок отримав назву «Карпівський». Членських внесків не вистачало. У 1899 р. земство прийняло богадільню. За станом на 1900 р. капітал закладу становив 739 руб., в одній кімнаті мешкало 7 чоловіків, або 7 жінок. Утримування інваліда коштувало 3 руб. В цілому 1045 руб. на рік вистачало на весь повіт [5,с.246].

До початку ХХ століття в міських притулках перебувало 85 осіб [6,с.172].

У земській богадільні Бахмуту в 1901 р. на 40 місць приходилося 14 чоловіків і 12 жінок. Витрати становили 1347 руб. Інваліди повіту отримали від губернського земства 1261 руб. (по 3 рублі на особу) [7,с.35].

Перший дитячий притулок був відкритий у Бахмуті 17 березня 1901 р. в 2-поверховому кам'яному будинку [8,с.83]. Прийом дітей у віці від 6 до 14 років розпочався у 1903 р. Як правило, це були діти з сіл Бахмутського повіту, жорстоко потерпілих від неврожаю і голоду 1901 року. В притулку діти вчилися читанню, письму, арифметиці, сільськогосподарським навичкам, столярній справі. Дівчатка вчилися рукоділлю і вмінню готувати їжу [8,с.165].

Опікункою дитячого притулку по вулиці Садовій, 10, була дружина предводителя повітового дворянства Тамара Прокофіївна Карпова, помічницею опікунки - дочка купця Марія Георгіївна Лобасова. Директором притулку був за сумісництвом голова міської управи В.І. Першин. Священик Благовіщенської церкви Іоанн Мотузов викладав Закон Божий. Медичну допомогу вихованцям притулку надавали земські лікарі Вольдемар Альбертович Бервольф і Митрофан Васильович Ковтуненко [9,с.18].

На початку січня 1909 року в притулку призрівалися 48 хлопчиків і дівчаток. На 1 січня 1910 року було 52 дитини [10,24].

В 1909 році Дума заснувала «Надіїнську богадільню». Кошти були заповідані генеральною Надією Іллівною Мажною, капітал якої склався із землі в селах Ільїнівці і Берхівці [10,с.61], а також в Азово-Донському банку знаходилася скриня з діамантами. Для точного оцінювання дорогоцінностей викликали з Харкова ювеліра Володіна і зрештою продали їх за 8 тис. руб. Опікунську Раду притулку з 6 осіб очолював О.О.Карпов, опікунами були Є.П.Прокопович і М.К. Апаренко, управляючим господарством було призначено І.І.Марковича, секретарем - В.В.Ліпчай. 300 десятин землі давали прибутку 3425 руб. на рік, а загальні витрати склали 11,1 тис. руб. Опікунська Рада провела 10 засідань, щоб знайти необхідні кошти [10,с.103].

В 1912 р. було витрачено 12,9 тис.руб. на придбання матраців, ковдр, простиралл. Столяр Вітковський виготовив шафу, скрині, стіл, табурети, іконостас для церкви. Майно для Богадільні подарували підприємці Павлов, Браїловський, Луганов, Глейзер, Херсонський [11,с.57].

В 1913 р. на утримання цього притулку виділили 16 тис. руб., побудували домову церкву, баню, пральню, комору, купили коня, бричку, сани, зброю, бочку для води. На 1 січня 1913 р. у закладі доглядалося 8 чоловіків і жінок [12,с.75], на 1 січня 1914 р. - 25 «прізреваємих»[12,с.83].

У травні 1916 р. в умовах наростаючої економічної кризи міська Дума ухвалила рішення відвести Миколаївському II-му відділенню

опіки ім. графа Ф.Е. Келлера місце для споруди дитячого притулку поряд з Олександрівським училищем. Зрозуміло, що здійснити ці плани вже не вистачило часу.

Окремий притулок мала єврейська громада Бахмуту [13].

В притулку, заснованому М.Ф. Плещеевим біля міста Часів Яру в с. Миколаївка, знаходилися 72 хлопчики-сиріти. Приютське господарство мало 90 га землі, обладнані спальні, два класи, кімнати вечірніх занять і гри, столярну і ковальську майстерні, їдальню. Притулок мав струнний і духовий оркестри [14,с.30].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Досвід створення, утримання і діяльності притулків в Бахмутському повіті Катеринославської губернії в кінці XIX на початку XX ст. Яскраво свідчить не тільки про гуманістичні реалії сторічної давнини, але також і про можливість вирішення аналогічних проблем на сучасному етапі тривалого зубожіння деяких категорій населення в Україні. Подальше всебічне дослідження даної проблеми має показати можливі зразки врегулювання гострих соціальних питань, активізувати гуманістичний аспект діяльності органів місцевого самоврядування, благодійних організацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сборник статистических сведений по Екатеринославской губернии. Т.2. Бахмутский уезд. - Екатеринослав, 1886 - 258с.
2. Доклады Бахмутской уездной земской управы земскому XXXI очередному собранию. - Бахмут, 1896. - 32 с.
3. Доклады Бахмутской уездной земской управы земскому XXXIV очередному собранию. - Бахмут, 1899. - 61 с.
4. Доклады Бахмутской уездной земской управы земскому собранию XXXIII очередному.- Бахмут, 1898. - 98 с.
5. Доклады Бахмутской уездной управы и журналы XXXI очередного собрания. - Бахмут, 1897. - 341 с.
6. Журналы XXXIV очередного Бахмутского уездного собрания.- Бахмут, 1900. - 275 с.
7. Смета г. Бахмут на 1901 год. -Бахмут,1901. - 72 с.
8. Журналы XXXVII очередного Бахмутского уездного собрания. Ч.1. - Бахмут,1903. - 213 с.
9. Смета г. Бахмут на 1903 год. - Бахмут, 1902. - 86 с.
10. Отчет об исполнении Бахмутской уездной земской управой постановлений земского собрания 1910 года. - Бахмут, 1911. - 114 с.
11. Отчет Бахмутского уездного попечительства детских приютов о лотерее «Аллегри».- Бахмут, 1911-169с.
12. Отчет Бахмутской городской Думы за 1913 год.- Бахмут, 1914.-123с.
13. РГИА, ф. 1293, оп. 166, д. 82. Фасад богадельни еврейского общества.

14. Лукьянов В.Б. , Татаринов С.И. Часов Яр –
годы войны и труда. / Валерий Борисович

Лукьянов, Сергей Иосифович Татаринов -
Артемовск, 2005. - 146 с.